

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/65
Toplantı Tarihi/Sayısı : 6.12.2023/39
Karar Numarası : 2023/975
Başvuran : M. A.G.
Başvuran Vekili : A. C. M.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın sigara içilen koşutta tutulmasının mağduriyetine sebep olduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran özetle; sigara içilen koşutta tutulduğunu, sigara içilmeyen koşuya geçme talebinin kabul edilmediğini ve bu durumun mağduriyetine sebep olduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü 7/2/2023 tarihli ve ... sayılı görüşte özetle;

a. Başvuranın uyuşturucu ve uyarıcı madde ithal etme suçundan tutuklu bulunduğu, suç türüne ve durumuna uygun C-4 koşusunda tutulduğunu,

b. C-4 koşusunda birden fazla oda bulunduğunu koşutta havalandırma bahçesi, mutfak, tuvalet ve banyolar ile ortak yaşam alanının bulunduğunu,

c. Başvuranın barındırıldığı odada kendisi gibi sigara kullanmayanların tutulduğunu sigara kullananların ayrı odada tutulduğunu, belirtmiştir.

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşüne karşı başvuran yazılı görüşünde özetle; başvuru dilekçesinde yer alan iddiaları yineleyerek dumansız koşuya geçme talebinde bulunmuştur.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17'nci maddesi şöyledir: *“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”*

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Karar türleri” başlıklı 65'inci maddesine göre: “(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu çerçevede OPCAT'in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: “Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.”. Aynı Kanun'un 6'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde “Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir.” hükmü yer almaktadır. Mezkûr Kanun'un "Tutukluların barındırılması" başlıklı 113'üncü maddesi şöyledir: "(1) Tutuklular, maddî olanaklar elverdiğince suç türlerine ve taşıdıkları güvenlik riskine göre ayrı odalarda barındırılırlar. Aralarında husumet bulunanlar ile iştirak hâlinde suç işlemiş olanlar aynı odalarda barındırılmazlar ve birbirleri ile temas etmelerini engelleyecek tedbirler alınır.”

12. 7/11/1996 tarihli ve 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un "Tütün ürünlerinin yasaklanması" başlıklı 2'inci maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Tütün ürünleri; a) Kamu hizmet binalarının kapalı alanlarında, b) Koridorları dahil olmak üzere her türlü eğitim, sağlık, üretim, ticaret, sosyal, kültürel, spor, eğlence ve benzeri amaçlı özel hukuk kişilerine ait olan ve birden çok kişinin girebileceği (ikamete mahsus konutlar hariç) binaların kapalı alanlarında, c) (Değişik: 24/5/2013-6487/26 md.) Hususi araçların sürücü koltukları ile taksi hizmeti verenler dâhil olmak üzere karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu toplu taşıma araçlarında, ç) Okul öncesi eğitim

kurumlarının, dershaneler, özel eğitim ve öğretim kurumları dahil olmak üzere ilk ve orta öğrenim kurumlarının, kültür ve sosyal hizmet binalarının kapalı ve açık alanlarında, d) Özel hukuk kişilerine ait olan lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde, tüketilemez (2) Ancak; a) Yaşlı bakım evlerinde, ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde, cezaevlerinde, b) Şehirlerarası veya uluslararası güzergâhlarda yolcu taşıyan denizyolu araçlarının güvertelerinde, tütün ürünleri tüketilmesine mahsus alanlar oluşturulabilir. Bu alanlara on sekiz yaşını doldurmamış kişiler giremez. (3) Otelcilik hizmeti verilen işletmelerde, tütün ürünleri tüketen müşterilerin konaklamasına tahsis edilmiş odalar oluşturulabilir. (4) Açık havada yapılan her türlü spor, kültür, sanat ve eğlence faaliyetlerinin yapıldığı yerler ile bunların seyir yerlerinde tütün ürünleri kullanılamaz. Ancak bu tesislerde, tütün ürünlerinin tüketilmesine mahsus alanlar oluşturulabilir. (5) Bu Kanunun tütün ürünleri tüketilmesine tahsis edilen kapalı alanlarının koku ve duman geçişini önleyecek şekilde tecrit edilmesi ve havalandırma tertibatı ile donatılması gerekir. ..."

13. Avrupa Cezaevi Kuralları'nın "Yerleştirme ve Barındırma" başlıklı 18.1'inci maddesine göre: "Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olabildiğince özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır."

14. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre ceza infaz kurumunda bulunma insanın beden ve ruh sağlığından feragat edilmesini gerektirmez. Diğer bireyler gibi mahpuslar da beden ve ruh sağlıklarını koruma haklarına sahiptir. Ceza infaz kurumlarının güvenliğini ve disiplinini sağlayacak tedbirlerin alınması konusunda geniş takdir yetkileri bulursa da alınacak tedbirler tutuklu ve hükümlülerin tutulma hâlinin gerektirdiğinin ötesinde manevi üzüntüye düşmelerine veya sağlıksız koşullarda bir yaşam sürmelerine yol açmamalıdır (AYM, *Abdulkadir Durmuş*, B. No: 2018/35662, 3/11/2022, para. 49).

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir kötü muamelenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgari seviyenin göreceli olduğunu; vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir (AİHM, *Bouyid v. Belçika*, B. No: 23380/09, 28/9/2015, para. 86).

16. AİHS'in 3'üncü maddesi, terörle mücadele ve organize suç gibi en zor durumlarda dahi, ilgili şahsın tutumunu dikkate almaksızın, işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı kesin suretle yasaklamaktadır. Kötü muamelenin 3'üncü madde kapsamında işkence olarak değerlendirilebilmesi için asgari şiddet düzeyine ulaşması gerekmektedir. Bu asgari düzey, özü itibarıyla göreceli olup, olayın tüm koşullarının değerlendirilmesiyle, yani muamelenin uygulandığı süre, fiziksel ve ruhsal etkileri gibi etkenlere bağlı olarak belirlenir.

17. Somut olayda başvuran sigara içilen koğuştaki tutulmasının mağduriyetine sebep olduğunu iddia etmektedir. Muhatap Kurum yazılı görüşünde başvuranın tutulduğu koğuştaki suç grubuna uygun olduğunu, başvuranın tutulduğu odada sigara içmeyen mahpusların bulunduğunu, sigara kullanan mahpusların ayrı odada tutulduğunu ayrıca başvuranın tutulduğu koğuştaki birden fazla oda bulunduğunu havalandırma bahçesi, mutfak, tuvalet ve banyolar ile ortak yaşam alanının bulunduğunu belirtmiştir.

18. Bu kapsamda somut olayda başvurana yönelik gerçekleştirilen uygulamanın işkence ve kötü muamele yasağı çerçevesinde asgari eşik düzeyini aşmış olduğunu değerlendirilmesi gerekmektedir. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kötü muamele olarak kabul edilebilecek hususların farklı şekillerde tezahür etmesi mümkündür. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından

kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (AYM, *Turan Günana*, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014, para. 37). Ayrıca ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarının bir bütün olarak gözetilmesi (AYM, *Turan Günana*, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014, para. 38) ve asgari eşğin alıkonulmanın doğal sonucu olan elem seviyesinin üzerinde aşıp aşılmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir (AYM, *Raşit Konya*, B. No: 2017/26780, 28/6/2018, para.50).

19. Bir muamelenin Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir. Her olayda asgari eşğin aşıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır.

20. Bu bağlamda başvuranın içinde bulunduğu koşullar değerlendirildiğinde 5275 sayılı Kanun'un 113'üncü maddesi kapsamında suç türüne uygun koğuşta barındırıldığı ve tutulduğu koğuşta birden fazla oda bulunduğu başvuranın sigara içmeyen mahpuslarla birlikte tutulduğu ve koğuşta ortak yaşam alanının, havalandırma bahçesinin ve havalandırmanın bulunduğu görülmektedir. Bu çerçevede somut olayda başvuranın tutulduğu odada sigara içen mahpusun bulunmaması koğuşun ortak yaşam alanından, havalandırma alanlarından teşekkül etmesi bir bütün olarak gözetildiğinde söz konusu muamelenin asgari eşik derecesini aşmadığı ve işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

21. Sonuç olarak; yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulama bulunmadığı, bu çerçevede, 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının "ihlal edilmediği" değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye